

ENOSEN KOSKENLASKUA

Mielenterveystyön hanke Enonkoskella, jossa näytelmän keinoin esitettiin eri puolilla Enonkoskea, mitä ovat sikäläiset painopistealueet ennakoivassa mielenterveystyössä.

Aini Rösssi ja Juhani Heiska

1987

Enonkosken vapaa-aikalautakunta

MIELENTERVEYDEN HÄIRIÖN SYNTYMINEN IHMISSUHDESTRESSIN KAUTTA:

Enonkoskelainen näkökulma haastattelututkimusten mukaan

RIITELYSTÄ MIELENTERVEYDEN HÄIRIÖÖN

Häiriintymisprosessien olennaisia piirteitä

Perheen sisällä

- Vastuun jako
- sukupolvien välinen kuilu
- painostettuna oleminen
- kielenkäyttö alatyylisiä holtitonta yms.
- ylensyöntiä, suruunsa syöntiä yms.

Perheen ulkopuolella

- Juorutilanteet
- seuran valinta esim. seudulle juuri muuttaneista
- petettynä oleminen
- kuntalaisten yhteenkuuluvuuden tunne heikentynyt

Seuraavassa kuvataan kohtia prosessista, jonka tuloksena voi olla miltei minkäläinen mielenterveyden häiriö tahansa tai jopa elimellinen häiriö.

Riidan syntymistilanteiden olennaisia kohtia

Kasvojen pelastaminen

Esim. vaimoa suututtaa, koska mies on kotimatallaan unohtanut tuoda flooraa ja tilanteesta uhkaavalla periaatteellinen keskustelu kotityöstä kannettavasta vastuusta.

Selvän väärinkäsityksen tilanne

Esimerkiksi uudesta puserosta puhuttaessa toinen pitää sitä hyvän näköisenä mutta ei tiedä kehumisen siinä tilanteessa olevan väärän henkilön kehumista.

Todellinen tyytymättömyys on toiminnassa taka-alalla.

Esimerkiksi vanhempien ollessa huolissaan keskusteluyhteyden katkeamisesta murrosikäiseensä moittivatkin lapsensa ystäviä.

Riitojen psyykkiseksi häiriintyneisyydeksi kehittymisen olennaisia kohtia

Eri aaltopituudella oleminen

Erialaisten tarvetilojen pohjalta puhuminen ilman, että kyseinen tarvetila olisi ensin jotenkin ilmaistu. Esimerkiksi: Mies (odotellut vaimoan kotiin tarkoituksenaan osoittaa hellyyttä): "Oon keittänyt kahvinkin valamiiksi pikku äitille". Vaimo (päivän toimista väsyneenä): "Sinä se jaksat touhuta noitten laittamisies kanssa. kiitos vaan, mutta Ollin kanssa juotiin baarissa kahvit just ennen kotiin tuloa".

Oheisviestintä liiallisena ja toistuvana

Oheisviestintä on tietoista ja tarkoituksellista sanoman tehokeinojen käyttöä niin, että sanoille tulee alkuperäisestä poikkeava merkitys.

Esimerkiksi: Tytär sanoo isälleen, joka on harrastanut liikuntaa vähän ja on lähdössä lenkille "Isä sai motivaation" siten, että isä varmasti tajuaa sanoman muodossa "Kylläpä sinä olet oikea löhövaari".

Kaksoissidosilmaukset

Eri viestintäkanavilla (esim. eletiedotus ja puhutiedotus) tai vaikka lauseen sisäisessä logiikassa sanomat ovat ristiriitaisia mutta silti vaativia.

Esimerkiksi: Pojan tultua vaatekaupasta ja näytettyään ostostaan äiti huudahtaa: "Olisit ottanu ne toi-
set. minähän sanoin, valitse nyt kummat haluat. Miksi sinä nuo huonommat otit"?

Kaksoisviestityksen väärin käsittely

Kaksoisviestityksellä tarkoitetaan viestitystä saman aikaisesti sosiaalisella tasolla ja psykologisella tasolla. Näiden tasojen käytöllä voi joko tietoisesti tai tiedostamatta vaikuttaa vastaanottajan mieli-
alaan.

Esimerkiksi: "Mitäs tykkäät mun uudesta mekostani"? Sosiaalista tasoa on siinä se, että on ostettu uusi mekko. Psykologista tasoa on vaikka se, että "minullapa on tämmönen sinulla ei".

Väärän oheissanoman vastaanotto

Sanoman vastaanottaja ottaa viestistä turhaan epämiellyttävän sivusanoman.

Esimerkiksi: Kun mies on pitkästä aikaa päättänyt lähteä lenkille ja hiukan äreästi vaihtaa lenkkivaat-
teita yllensä, aloittaa vaimo: "Ja mitä ihmettä se tuo yks höyryää noitten lenkkareittensa kanssa. Mikä
sitä nyt tökkäs. Ei se oo ennenkään lenkillä käynyt. Kosonen höynäyttäny vai? Sen kanssahan sitä
kilpailua käydään joka asiassa. Se kun pääsi hirviporukkaan, tämän piti päästä kanssa. Se kun vei
Koloveelle venneensä, tämä kans Lapsellista minusta....."

Väärä luulo sanoman vastaanottajasta

Sanoman lähettäjä kokee vastaanottajan toisin kuin vastaanottaja itse.

Esimerkiksi: Isä (toverillisesti ja asiallisesti): "Muistathan tulla sitten ajoissa kotiin hipoista".

Poika (kokien olevansa jo iso mies): "Katsotaan nyt, miten tässä ehtii".

Isä. (kokee pojan silmillehyppijäksi): "Ei mitään katsomisia, kotona on oltava kello kymmenen, jos
aijot taloon tulla vielä".

Tangenttivistaukset

Tietynlaista valtaa pitävän vastaajan kiinnostuksen kohde osoittautuu olevan muualla kuin kysyjä
olettaa.

Esimerkiksi: Poika näyttää innokkaana ostamiaan farkkuja ja haluaa keskustella niiden sopivuudesta.
Isä on kuitenkin kiinnostunut vain käytetyn rahan määristä ja tuhlaavaisuudesta.

Häiriintyneeksi leimaantumisen vaiheen olennaisia kohtia

Häiriön määrittelykysymykset

Esimerkiksi: "Tämä on kyllä ihan hullua. sinä se tässä kaikkein häiriintynein olet. Oletko sinä roisto
vai hullu?"

Tilanteiden hallintaongelmat

Esimerkiksi: "Minä en jaksa enää", katkeruusnoidankehä pyörii, salaamisongelmat vaivaavat. lapsen
häiriintyneisyydestä on tullut ratkaiseva vanhempien yhdistäjä erouktilanteessa yms.

Syytöksenkaltaiset vaikeasti tiedostettavat ajatusmallit

Seuraavan kaltaisia lauseita ilmenee jotenkin ajatusrakennelmissa:

- Vain silloin, jos olet j o k u m u u kuin nyt, minä saattaisin olla se, mikä. minun p i t ä i s i olla.
- Auttaaksesi minua, sinun ei pidä t e h d ä mitään, mutta sinun olisi o l t a v a se, mikä sinun olisi
pitänyt olla.

- Olen kyllä huomannut, että tämän pahanhajuisen hengitykseni kanssa en voi kertakaikkiaan elää, mutta - olen myös huomannut tämän paremmaksi kuin ei mitään hengitystä - joten tulkoon torven täydeltä tätä pahanhajuista hengitystä.

Esimerkiksi: Nuoren ongelmakäyttäytyminen, protestointi yms. on huolen ilmaus siitä, että perheessä voi tapahtua jotain vielä kauheampaa kuten vanhempien välien katkeaminen, äidin vaipuminen masennukseen yms.

Olellaisia kohtia kuvatun prosessin katkaisussa

Uudelleenahmotus tilanteen selviämismahdollisuuksista

Esimerkiksi: Huomataan, että toisenlainen käyttäytyminen on mahdollista, koska aikaisemmin luultiin, että perinnöllisyys, luonnonlaki, kohtalo, "näin on aina ollut", savolaisuuteen kuuluu ynnä muu sellainen määrää ratkaisevasti.

Uudelleenahmotuksessa tilannehavainnot saattavat muuttua jopa täysin uusiksi. Esimerkiksi alussa voidaan havaita, että mies istuu pöydän ääressä lukemassa lehteä ja vaimo tiskaa. Kun tilanne uudelleenahmotetaan, huomioidaan edelläesitetyt ilmiöt ja tullaan tulokseen, että mies ei lue lehteä eikä vaimo tiskaa. Todellisuudessa mies mököttää (ilmeistä ja eleistä tehty päätelmä) ja vaimo protestoi (astioiden kolinasta ja eleistä tehty päätelmä). Vain sivuasiana menee päivän uutisia mieleen ja syntyy puhtaita astioita.

Opetellaan havaitsemaan edellä esitettyjä ilmiöitä.

Esimerkiksi runoista ym. kulttuuri-ilmiöistä ja päivän tapahtumista rupattellessa koetetaan kertoa, mikä ilmiö on kysymyksessä.

Aktiivinen kuuntelu

Esimerkiksi aloitetaan puheenvuoro toistuvasti käyttämällä ensin siis-sanaa ja sitten toistetaan viimeksi kuullusta puheesta jotain olellaista.

Jos vanhempi havaitsee jonkin nuoren idean täysin mahdottomaksi, niin silti luottaa siihen, että nuori on ongelmien ratkaisukyvyltään tasa-arvoinen vanhempien kanssa.

Omien ilmaisujen selkeyttäminen

Esimerkiksi sanoma "miksei s i n u l l a ole koskaan aikaa minulle", voidaan muuttaa sanomaksi "m i n ä ainakin olisin iloinen, jos olisimme enemmän yhdessä", tai muulla tavalla huomioidaan viestinnässä edellä esitetyt ilmiöt.

Pyyntöjen esittäminen positiivisella tavalla.

Esimerkiksi sanoma "voisitko joskus ajatella minunkin asemaa", voidaan muuttaa sanomaksi, "miten sinä tekisit, jos olisit nyt minun asemassa".

Jäljellä olevat voimavarat käytetään muutokseen eikä entisen toistoon.

Esimerkiksi arvojen tarkistus voi kohottaa tahdonvoimaa.

SKETSI, JOLLA KUVATAAN EDELLÄ ESITETTYJÄ KOHTIA

ENOSEN K O S K E N L A S K U A

Henkilöt:

Martti Enonen, keski-ikäinen työnjohtaja

Tellervo (äiti), edellisen vaimo, konttoristi

Krisse ja Olli, perheen nuoret

Poliisikonstaapeli, voi esiintyä luonnollisena tai ääninauhalla

Listi, konttoripäällikkö

Tuula, vanhempi konttorirouva.

Paula, keski-ikäinen konttorirouva

Riitta, nuori konttorirouva

Muinonen ja Wallén, helsinkiläisiä pääkonttorin esimiehiä

Miesrunonlausuja

Naisrunonlausuja

ENSIMMÄINEN NÄYTÖS

Ensimmäinen kohtaus: Muutoksen alku

Esitys alkaa kaikkien esiintyjien yhteisesti näyttämöllä laulamalla MIELEN HÄIRIINTYMISEN VIISULLA (Melodia: Seitsemän miehen voima - Seitsemästä veljeksestä).

Kiljukoon nyt kaikkein kaula, ettei menis mielen rauha
voimasta seitsemän seikan.

Veljiä kuin Jukolassa, syitä ompi olemassa,
joista häiriöt yltyy.

Yksinäisyys ihmisellä, voi se tuskan herätellä,
vaikka on ystävä läsnä.

Sairaat *mallit* tieltä viskaa, *stressit* voivat painaa niskaa,
elämän kentässä meillä.

Rangaistuksist ihmisparka, tulee usein turhan arka,
kun on hän syntinen kurja.

Menetysten kanssa aina, tulee meille joku vaiva,
jossa sielua särkee.

Yllättävän vähän kestää, ihmislapsi *muutosmetsää*,
vaikka hän muuttua tahtoo.

Viimein tulee hännänhuippu, *välttelyiden* temppunippu,

verukkeet väärät tai huonot.

Siinä ompi syitä sarja, jännä niinkuin ruusutarha,
piikkejä ruusujen kanssa.

(Esiintyjät poistuvat. Näyttämölle jää istumaan keski-ikäinen mies, Enonen. Hän hikoilee, availee paidannappeja, riisuu solmiotaan, potkii kengät jalastaan. Mieslausuja saapuu)

LAUSUJA

Kukako minä olen?

Yhtä ja samaa.

Yhtä ja samaa sirkusta,

akrobaatti, joka tanssii puheidensa pajunköydellä,

taikuri, jolla ei ole muuta hatusta vedettävää kuin surullinen klovnin päänsä,

kummajainen, mies jolla on pää,

kolmantena jalkana,

kesyttävä ja peto, silmäkääntävä, irtipäässyt norsu posliinikaupassa,

fakiiri omien unelmiensa sirpaleilla,

eläin, joka aistii hymynne ketunraudat. (Seppo Helminen: Kuka minä olen)

(Lausuja poistuu. Taustalta alkaa kuulua voimistuvaa auton ääntä, jarrujen kirskunääntä yms.)

POLIISIN ÄÄNI

Hyvää iltaa. Mihinkäs se sellanen kiire? No, ajokortti ja rekisteriote, olkaa hyvä.

(Enonen nousee tuoliltaan, ikäänkuin hakee jotain, on hämillään.)

ENONEN

I... iltaa vaan tuota, ihan pelästyin... Täällähän niijen pitäisi olla. No ovatpa pirukkaat taas piilossa. Tuonne hansikaslokeroon ku tahtoo aina tuota muutakin tavaraa kertyä. No löytyhän viimein. Tässä, olokaapa hyvä.

POLIISIN ÄÄNI (Koko ajan tulee samalla nauhalta takaumaa)

Mites se käsi noin vapisee. Onkos tullut otettua miestä väkevämpää?

ENONEN (pelästyy)

Ei. eipä tietenkään. Tuppaa se käsi vähemmästäkin vapisemaan, kun että joutuu ratsiaan näin syrjätiellä. Ei millonkaan ennen.

POLIISIN ÄÄNI

Jospas puhalletaan kuitenkin.

ENONEN (tuskaisena)

Se on nyt ainakin ihan turhaa.

POLIISIN ÄÄNI

Jos se on turhaa niin sen parempi. Tähän vaan pilliin voimakkaasti ja ihan rauhallisesti.

(Kuuluu rahinaa ja puhalluksen ylikorostunut, voimakas ääni ja pieni tauko. Enonen vääntelehtii tuskaisena tuolillaan.)

POLIISIN ÄÄNI

Yksi pilikku kaheksan romillea. Ohhoh. Mitäs on tullut nautittua?

ENONEN (hermostuneena)

Pari ryyppyä otin, kun jahtipäällikkö melekein vängällä tuputti. Hirvipeijaisissa kun se tahtoo olla semmonen tapa. Ajotaitooni tämä eijoo kuulkaa vaikuttanu yhtään. Eikähän tällä tiellä oo just muuta liikennettä tähän aikaan yöstä.

POLIISIN ÄÄNI (Ei ole ottavinaan Enosen selitystä huomioon)

Se on nyt sillä tavalla, että auto jätetään tähän tiepuoleen. Ja lähetään päs käymään valtion kyyvillä terveyseskukuksella Savonlinnassa.

ENONEN (epätoivoisena)

Ei helevetti, parin ryyppyn takia.

POLIISIN ÄÄNI

Kaikki ottavat vain pari ryyppyä, vaikka romillet puhus mitä.

ENONEN

Tarviin työn takia ajokorttia.

POLIISIN ÄÄNI

Se ratkastaan sitten myöhemmin Kerimäen käräjillä. Alkakaahan nyt tulla.

(Autoa käynnistetään. ovien pauketta, moottorin voimistuvaa ääntä, joka äkkiä loppuu.)

ENONEN (ikäänkuin herää takaumastaan)

Saakelin nappiohat. Kuka ne tänne usutti, kuka? Joku, joka halusi kostaa minulle, joka kadehtii minua. Että minulla on mennyt niin hyvin, jonkun mielestä liian hyvin ... Oisko se Leminen, kun en puoltanut sitä hirviporukkaan ... ? Tai Kaartisen piru. Eihän se ole sanonu päivääkään sen jälkeen, kun en ottanut sitä risusavottaan viime keväänä ... Kosonenkin se voisi olla ... Siitä minä oon huomannu, että sillä on kaunaa, kun joka kerran, kun minä vaihan autoa se vaihtaa kanssa. Nyt se ajaa Bemarilla, kun minulla on vain Saabbi. Se haluaa olla parempi kun minä... Ei perhana se ole Reiska sittenkään ... Tietää hyvin, että minä en ole juoppo, kuukausi, toistakin, kun viimeeksi olen maistanu. Kunhan tästä selviän, ruppeen käymään lenkillä ja hiihtämään niinkun Reiska Kierrän kaikki laturetket, Pokostat ja Vinlantiat ... Ruppeen kerräämään mitalleja kirjahyllyn vitriiniin, että saan kehua tuttaville niinku Reiskakin tekkee Mutta miten minä selitän tämän Tellelle. Ja kuhan vanhukset saa tietää ... Isä, ei ikinä ryyppyn ryyppyä. Minun on keksittävä jotaki ... Että veivät kortin pois, kun olen värisokkee ... Että kun poika ajo kortin, en minä sitä nyt niin tarvii ...

(Näyttämölle tulee jälleen lausuja, Enosen eteen, niin että Enonen jää melko taka-alalle.)

LAUSUJA

Arjen uhkapelissä tyhjenevä hartiapankki,
elämäsi valttikorttina patajätkä,
mustelmille potkituin sydämin,
vyötäröään myöten kusessa,
tarttumassa kaiken aikaa silmäsi rikkaan
vetääkseen sen kattoparruksi matalaan mieleensä
viimeisenä oljenkortenaan. (Seppo Helminen: Mikä mies)
(Lausuja poistuu)

ENONEN (vaikeroiden)

En koskaan avaa kapakan ovea, en ikinä ota ryyppyn ryyppyä. Minun kurjan kiintiö on nyt täysi.

(Samassa takaumana räjähtää taustalta ravintolamusaa, lasien kilinää, iloisia ääniä, humalaisten re-
muavaa puhetta ja sitten railakasta yhteislaulua, joka alkaa ikäänkuin säkeen keskeltä ja tuo mieleen
Enosen iloiset ravintolaillat.)

LAULUA NAUHALTA

Jos eukkosi kieltää sua juomasta, niin juo. niin juo.

Jos kieltää sua viinoja tuomasta, niin tuo, niin tuo.

Mutt' juomasta älä sinä milloinkaan lakkaa, vaan hanki sinä itsellesi parempi akka,
ja juo ja laula, ja juo ja laula, ja juo ja laula ja juo.

(Laulu häipyä, Enonen poistuu.)

KESKUSTELU, jossa vetäjä voi kysellä tuntemuksia ja selventää olennaisia kohtia.

Toinen kohtaus: Väärin ymmärrystä

(Enonen istuu valmiiksi katetussa kahvipöydässä ja lukee Itä-Savoa. Tytär Krisse lojuu sohvalla ja
lukee kirjaa. Vaimo Telle tulee pojan Ollin kanssa kotiin kädessään ostoslaukku. Pojalla on vaate-
kaupan muovikassi. Olli menee ja vääntää stereot päälle ja rokki alkaa soida.

ENONEN

Paas poika pienemmälleen.

(Poika ei ole kuulevinaan. vaan alkaa kaivaa muovikassista uusia farkkuja, heittää entiset jalastaan ja
alkaa peilin luona sovittaa uusia.)

ENONEN

Kuulitko?

OLLI

Mitä sie saatana hihkut?

ENONEN (alkaa kiinnostuakin pojan farkuista.)

ÄITI TELLE (menee pojan viereen ja katselee pää kallellaan arvioivasti housuja.)

OLLI (Ojentelee sääriään, katsoo peilin kautta edestä ja takaa.)

Ei oo hyvän näköset.

ENONEN (hikhaisee pöydästä)

Paljon makso?

(Kukaan ei vastaa, ei ole kuulevinaan.)

TELLE (Ollille)

Oisit ottanu ne toiset. Minähän sanoin, valitse nyt kummat haluat. Miksi sinä nuo huonommat otit?

ENONEN

Ne oli tietysti kalliimmat.

OLLI

Haista jätkä vittu. Nää makso vajaat kolomesattaa, ne toiset ois maksanu viiskymppiä enemmän.

ENONEN (Nousee pöydästä.)

Elähän kuule poika haistattele siellä. Minun eijoo elämän kuuna päivänä kannattanu ostaa itelleni kolomesaan housuja. Ensimmäiset terylenehousut ostin vuonna kuuskymmentä, kun läksin armeijaan. Siinä mennessä piti joka jumalan penni, jonka minä tukkimetästä tienasin, antaa kottiin.

ÄITI

Elä nyt siinä. Olihan sinun isäs sovassaki, vaan sinä et ollut.

KRISSE (Sängystä)

Mulle uuvet farkut kans, kerran Ollikin sai. Sitä paitsi ne on Ollilla jo toiset tänä syksynä.

ENONEN

Mitäh? Toiset jo! Mistä työ luulette rahan riittävän? Ei mistään. Ei sitä taivaasta tipu tähänkään pössään. Jumaliste joku kohtuus se pitäs isoilla ihmisillä olla tuhlatessakin. Sitä vaan koulun penkkiä istutaan aikaihmiseks asti ja uotetaan valamista.

OLLI (Heittää uudet farkut jalasta ja paiskaa lattiaan.)

Minä lopetan koulun tähän ja lähen vaikka kaivokselle töihin. Eipähän tartte jokapäivä kuulla sitä sammaa laulua ”jumalauta (matkii) minä elätän...” Katotaan sitten vittu saatana ... (Menee omaan huoneeseensa ja paiskaa oven perässään kiinni.)

ENONEN (menee ovelle perässä)

Elä poika kuule paisko niitä ovia. Oppisit ees jotain ruokas eestä tekemään, vaikka siivoamaan kämppäs. On helevetti ku sikolätti ... Nii, elä jupise vastaan ollenkaan. (Menee ja lysähtää kahvipöytään, kaataa keittimestä kahteen kuppiin ja sanoo uupuneena vaimolleen.) Oon keittänyt tässä kahvinkin valamiiks – (hellästi) pikku äitille.

TELLE (Pistelee kassistaan ostoksia kaappiin, vilkaisee olkansa yli) Sinä se jaksat touhottaa noitten laittamisies kanssa. Kiitos vaan, mutta Ollin kanssa juotiin baarissa kahvit vähän ennen kottiin tuloa.

ENONEN (Suorastaan lysähtää lehtensä taa. Rokki soi.)

TELLE (käy pienentämässä ääntä, laittaa pöytään sitten kolme juomalasia ja ranskiksen ... Hakee kaapista jotakin ...)

ENONEN (levittää lehteään ja alkaa lukea ääneen) ... Kalanviljelylaitos tutkii perimmäisiäkin kysymyksiä. Suomuihin tallennettu kalojen elämäntarina. Katohan kummaa, juttu oikein kolomen kuvan kanssa. (Alkaa pommittaa lehtitekstiä suureen ääneen.) Suomumäärityksellä saadaan selville kalojen ikä ja kasvurytmi. Suomessa on kasvuviiroja kuin puissa vuosirenkaita. Kun kalan kasvu talvella pysähtyy, kasvuviirokin katkeilee, kertoo tutkimusmestari Tapani Heikkinen Itä-Suomen keskus-kalviljelylaitokselta Enonkoskella...

KRISSE (Sängystä yhä voimistuvalla mielenosoituksellisella lukuäänellä)

Hepskukkuu vaan ihmisen vaellusta,

hän toikkaroi kaidoilla poluilla.

Hepskukkuu ja tuiskahtaa turvalleen,

ja paloviinaa naukkailee murheeseen.

Hepskukkuu pian kuolet kumminkin,

ja puusuutari pistää sut raameihin.
Hepskukkuu voit onneas kiittää,
että köyttä ja vaseliinia riittää.
Hepskukkuu mitäs jollei me ollenkaan
huorattais, tapeltais tai juotaiskaan.
Hepskukkuu miten sitten kävisi heille,
jotka nyt nostaa nokkaansa meille.
Hepskukkuu sitä mieltä voitte,
kun muutakin aina puntaroitte,
Hepskukkuu niissä halvatun tyhmissä
perheongelmien pohdiskeluryhmissä....

ENONEN

Mitä hittoa! Mitä tuo nyt on olevinaan?

ÄITI

Olipas juttu. Hyi!

KRISSE (veltosti)

Mä oon Jokeri ykkönen Claes Anderssonin näytelmässä Perhe ja luen vuorosanoja.

ENONEN

Missä hevon kuudessa se semmonen perhe?

KRISSE

Ihan niinkun tässä meillä. Tätä Perhettä harjotellaan kirkonkylän näytelmäryhmässä. Siel ois rooli sullekin mutsi, tosi pien ja mitätön niinku sä itekki oot.

ÄITI

Ole höpöttämättä siellä. Miulla on muutakin tekemistä, kun näytelmäpiireissä juosta.

KRISSE

Se sopis sulle ku siinä kelataan ihan niinku näitä meijänki juttuja.

ÄITI

Lukisit sinäkin läksyjäsi etkä vouhottaisi noitten kaiken maailman harrastustesi kanssa. Noista se leipä levenee.

KRISSE

Tulisit säkin vaan näytelmäpiiriin, niin ei aina tarteis marista sitä, kun Enonkoskella ei oo mitään muuta kun kirkkokuoroa ja suunnistusta. Ne, jotka eniten valittaa, ne vähiten itte mihinkään osallistuu.

ENONEN (Taas lehtensä takaa)

Mutta tämä kalanviljelylaitoksen suomututkimus vasta mielenkiintonen. Se tää Heikkinen irrottaa pinseteillä suomet kalojen vatsaevän takaa ja tutkii näitä sitten mikronäyttöröuvilla. Kalojen perimmäiset kysymykset. Hehheh, on se viisasta tää nykyinen aika.

ÄITI

Sitä Flooraa löyvy mistää. Et sinä oo tuonukkaa sitä!

ENONEN (Lehteensä uppoutuneena)

Sata kappaletta kaikkiaan ...

ÄITI (Tempaisten lehden mieheltään)

Missä Floora?

ENONEN (osoittaa sormella)

Siellä ... kaapissa.

ÄITI

Lappuun saa kirjoittaa selevällä suomen kielellä ja sittenkin se sen unohtaa.

ENONEN

No johan nyt on ihme. (Nousee kaapille itse.) No kyllä minä varmasti toin.

ÄITI

Toithan sinä. Joka kerta sama vastaus. Syökää paljasta leipää.

ENONEN

Hermostu siinä... Tuorettahan tuo leipä on, Minä ku olin lapsi, voita ollu leivän päälle millonkaan. Mikä ettei tuoretta leipää käy ilman rasvaakin syönti.

ÄITI

Joko taas. Jos minä en pitäs kaikesta huolta, niin tässä huushollissa ei olis leipääkään.

KRISSE (sängystä)

Joko taas.

ÄITI (huutaen)

Niin se on. Jokainen vaatii, laiskottelee ja paiskoo ovia, jos ei kaikki mee mielen mukkaan. Mutta minun ei auta paiskominen ovia. Ei muuta ku tee enempi ja ole parempi, tee enempi kuin jaksatkaan. Isäntäkin on pitäny tänään vappaapäivän, mutta eijoo imuroija jaksanu, kaupassakäymisestä puhetakkaa... (pistää hillopurkin pöytään).

ENONEN

Eikö noijen tuonvertasten roskien yli jaksu hypätä. Sitten, kun ei jalakas ennee roskakasan yli nouse. Sitten luppaan imuroija sen pois.

KRISSE (nousee sohvalta pöytään iltapalalle.)

ÄITI (menee samanaikaisesti koputtelemaan Ollin ovelle.)

Palasta ottamaan.

OLLI (Oven läpi)

En tuu.

ENONEN (huutaen ruokapöydästä)
Pyynnöt harvenee.

ÄITI

Olkoon syömättä.

(Muu perhe mutustelee pientä iltapalaa pöydän ympärillä. Enonen on taas uppoutunut lehden suomutkimukseen.)

ÄITI

Sie pijit tänään vapaapäivän. Kippeekö olit?

ENONEN (Hätkähtää)

Minä vai?

ÄITI

Sinä sinä.

ENONEN

Pitelin niitä kesällisiä ylityövappaita,

ÄITI

Et viime yönä omalla autolla kottii tullukkaa?

ENONEN (Uppoutuu entistä enemmän lehtensä taa.)

Se moottori vähän piiputteli. Kososen kyyvissä tulin.

ÄITI

Tänään eijoo kuitenkin piiputtanu, kun jo pihhaan ilimaantunu.

ENONEN

En minä yöllä pilkkopimmeessä nähny sitä rassata.

KRISSE

Oliks peijaisissa humalaisia?

ENONEN

Eikä ollu. Ja piruako te minua siitä kuulustelette?

ÄITI

Sinähän sielä olit. Pitäs tietää.

KRISSE (Nousten pöydästä ja happamasti sanoen)

Kiitti, mulle riitti. (menee takaisin sohvalle kirjaansa lukemaan).

ENONEN

No en kai minä siellä ihmisiä nyysiny, kenellä on viinaa kenellä ei.

ÄITI

Ratsiaki oli kuulemma ollu Ihamaniemen tiellä. Huomasit sinä?

ENONEN

En.

ÄITI

Oli siellä kai joku kärehtänykki rattijuoppouvesta. Tuossa baarillahan nuo kerto. Ei vaan peijaisväkeä ollu siihen aikaan liikkeellä?

ENONEN (nousee pöydästä, paiskaa lehden syrjään, kävelee aukaisemaan television ja sanoo mennessään)

En vaan tiiä. Eikö ne siellä baarilla laulanu sitte sitäkin?

ÄITI (Puoli-itsekseen)

On se vaan nolo juttu, jos kortti menee. Äkkiä sitä on kylän hampaissa niinkun tuokin Kaskinen viime talvena. Ollille pittää sanova, ettei ruppee ollenkaan siihen, että kaljapäissään tarttus auton rattiin. (Katsoo miestänsä.) Mutta mitenkä se nyt sinuun niin sattu?

Samassa tuokiossa tapahtuu seuraava liikehdintä:

OLLI: Kamarin ovesta livahtaa pöytään. ÄITI: Alkaa kovasti passata. ENONEN: Kurkistelee hieman syllisen näköisenä television äärestä.

ÄITI

Pistä hilloa leivän päälle, isäs unohti Flooran kauppaan vaikka kirjoitettu oli.

OLLI

Tahallaan jätti, myökö syyvää sitä niin paljon!

ENONEN (Alkaa suutuspäissään vaihtaa lenkkivaatteita yllensä muiden katsoessa hämmästyneinä.)

ÄITI

Mitä se nyt meinaa?

ENONEN

Missä minun lenkkarini?

ÄITI

Taivas tietää. Tokko noita lie olemassakaan enää, on siitä niin pitkä aika, kun oot viimeeks tarvinnu.

KRISSE (hyvin ivallisesti)

Isä sai motivaation.

ENONEN (karjuen)

Poltettuko ne on, ihan tuliterät kengät?

ÄITI

Enpä vaan tiiä. Juot sie Olli teetä, jos laitan?

OLLI

Joo laita vaan.

ÄITI

Ja mitä ihmettä se tuo yks höyryää noitten lenkkareittensa kanssa. Mikä sitä nyt tökkäs. Ei se oo ennenkään lenkillä käynyt. Kosonen höynäyttäny vai? Sen kanssahan sitä kilpailua käydään joka asiassa. Se kun pääsi hirviporukkaan, tämän piti päästä kanssa. Se kun vei Koloveelle venneensä, tämä kansa. Se kun vaihto autoa, niin täällä heti perästä, vaikka entinenkin oli melkein uusi. Lapsellista minusta. Tuonikäinen mies... Ite et vaan taija kelevata esimerkiks kenellekään. Et ees omalle pojalle.

ENONEN (Vetää lenkkipuseron vetoketjua kiinni, puhisee raivoissaan.)

Näijien kanssa ruppee tappelemmaa... On saatu hommata talot ja autot ja viteot ja kaikki, merkkivarkua ja autokorttia ja kaikkea mitä ne on tahtoneet. Hyvä että on ite tässä ryysyä saanu päällensä. Sitte haukuttaa ku koirat. Mikkää ei piisaa, millonkaa ei mikkää oo hyvin.

OLLI

Mä lopetan tältä keväältä lukion tähän. Sitte ei tartte elättää.

ÄITI

Mitään lukiota ei lopeteta. Eikä se isäkään sitä halua. Meijän lapset saa käydä koulua niin paljon kun pää kestää. Se on teijän etuoikeus.

OLLI

Saa. Voi vit... (äidin katse saa pojan korjaamaan) Vinetto!

KRISSE (lukee kirjastaan kovalla äänellä niin, että Enonenkin pipo päässä pysähtyy ovella kuuntelemaan.)

Symbioosi. Samansointuinen kuin neuroosi, kolhoosi, narchoosi, psykoosi, tuberkuloosi ja läskisoosi.

Symbioosi. Erisointuinen kuin terveys, vapaus ja itsenäisyys.

Symbioosi. Ihmisiä jotka eivät osaa elää yhdessä eivätkä ilman toisiaan. Kun toinen yrittää lentää, toinen hukkuu. Kun toinen hukkuu, yrittää toinen lentää.

Symbioosi. Vapaat, jotka tarvitsevat ja hellästi hoivaavat vangittujaan. Vahvat, jotka tarvitsevat ja hellästi hoivaavat heikkojaan.

Symbioosi. Lyö minua - lyöntisi puhdistavat minut. Piinaa minua - piinasi tekee minut vahvaksi.

Nöyryytä minua. Nöyryytys tekee minut tuhoisan pehmeäksi ja pehmeän tuhoisaksi, sinulle. (Kaikki kuuntelevat edelleen hiljaa.)

Symbioosi. Me olemme takertuneet yhteen kiireestä kantapäähän. Me pelkäämme. Me emme pääse irti. Jokin, joka muistuttaa suurta hämähäkkiä, lähestyy. Jokin, joka muistuttaa plastic paddingia, jämettyy kurkkuumme.

(Hetken hiljaisuus)

KRISSE (nousee sohvalta, venyttelee)

Tässä näytelmässä oppii vuorosanat enemmän kuin uskokaan.

PIDETÄÄN KESKUSTELU, jossa vetäjällä on mahdollisuus yrittää kerrata alussa kerrottuja ilmiöitä.

TOINEN NÄYTÖS

Ensimmäinen kohta: Juoruilua

Konttori ja nuori mies, konttoripäällikkö Pekka Listi istuu jalat pöydällä ristissä ja lukee lehteä. Vanhempi rouva, Tuula, kaatelee kahvia. Paula ja Telle istuvat kirjoituskoneidensa taakse. Riitta, naisista nuorin ja ainoa farkkujalkainen, pistää tupakaksi.

LAUSUJA (tulee näyttämön eteen)

Huomenta, voisiko joku tytöistä keittää minulle kahvit.

Hetken kuluttua käveli kankeasti turvonnein jaloin eräs tytöistä, viisikymmentäkahdeksan vuotias kahvitarjottimen kanssa kattoi kauniisti kahvin johtajalle, kolmekymmentäneljä vuotias, joka oli syventynyt aamulehteensä .. (Anja Porio: Mikä nainen)

TUULA

Tässä kahvinne, Herra johtaja.

L1ST1

Kiitoksia paljon.

RIITTA (lukee puhtaaksikirjoittamaansa tekstiä)

Toimeen valittavalta edellytetään ammattitutkinnon lisäksi asiantuntemusta ja kokemusta joltakin erityisalalta.

PAULA

Kuten esimerkiksi kahvinkeitossa.

LISTI

Hän on yhtä vitsikäs aina.

PAULA

Viimeisessä johtoryhmän kokouksessa luvattiin paikkaa täytettäessä ottaa naisnäkökulma huomioon. Eikö hyvä kahvinkeitotaito ole sitä.

L1ST1

Kuuleppas hyvä rouva Tuula. Sinä voisitkin tässä heti aamustapäivin tilata meille matkaliput sinne Korpilammille. No katsos, se on se kurssiviikonloppu.

PAULA (teennäisen innoissaan)

Mitä siellä tehhään ?

LISTI

Opetellaan tavoitejohtamista, kuunnellaan luentoja, katellaan kalvoja ja tutkitaan tilastoja. Missäs vaiheessa muistoiden puhtaaksikirjoittaminen on?

PAULA

Parasta aikaa kirjoitellaan.

TUULA

Monelleko ne paikkaliput?

LISTI

Jassoo (mieltii) -- viidelle.

PAULA

Minun täytyy ostaa siiheksi jotain uutta päälle pantavaa. Jokohan raaskisin ostaa sen harmaan ulsterin sieltä Sokokselta. Jo minä raaskin, nyt tai ei koskaan. Ihanaa, pääsee tuulettumaan.

LISTI

No niin. minäpä tästä lähdenkin neuvotteluun.

RIITTA

Naiset juoruaa, miehet neuvottelee.

PAULA

Ketä sinne Korpilammelle lähtee? Vai me kaikki.

LISTI (vaivautuneena)

Anteeksi nyt, mutta naiset ei mahdu mukaan.

PAULA

Hattu! Milloin ne on mahtunu?

LISTI

Tämä ei ole nyt sellasta alaa, että se kuuluisi teille. Teidän työssänne ei edellytetä tulosjohtamista. Tämä kurssi on tarkoitettu vastuullisille osastonjohtajille.

PAULA

Missä palkkaluokassa pääsee vastuusta?

LISTI

Ei tietysti noinkaan voi ajatella. No työn iloa tytöt, heipä hei (menee).

PAULA

Helevetti, en paremmin sano!

TUULA

Meillä on liikaa ikää.

PAULA

Hitot!

TELLE

Minä en olis Korpilammille halunnutkaan.

PAULA

Kas, kas.

TUULA

Niin, miksei Tellekään. Sehän on ollut koko ajan Listin suosikki.

TELLE

Mikä suosikki, sinähän sille kahvia kaadat joka ainut aamu.

PAULA

Paskat minä näistä muistioista. Minä vanha ämmä teen kaikki tuon räkänokan puolesta. Kirjoitan puhtaaksi hänen puheensa, lässytän hänen vaimonsa kanssa puhelimessa ku hän ei ite ehdi, muotoilen pykäliksi hänen johtoryhmänsä, suoraan sanoen aina yhtä tyhmit päätökset. Hyvä ettei se pyyhitä meillä persettäinkin. Mutta mihinkään muuhun ei naista kelpuuteta. Ei ikinä edes kurseille.

RIITTA

Paula on katkera.

PAULA

Sinä vaan katsot aurinkoisesti hymyillen, miten naista syrjitään.

RIITTA

Olisi pitänyt lukea ekonoomiksi, niin voisi kirjoittaa muistionsa muilla.

TELLE

Sitä paitsi Listihän on luvannut meille ravintolaillan tässä syksyn mittaan.

TUULA

En minä oo sellasta kuullu.

RIITTA

No etkös muista. Sillon lupas, kun siivottiin yhtenä lauantaina tuo arkisto talkoilla.

PAULA

Muuten viimenen talkootyö, minkä tälle konttorille teen. Listi on umpikiero savolainen, lupaa enempi kuin pystyy täyttämään. Ei sillä ollu tietysti tarkoituskaan mitään ravintolailtaa järjestää.

TELLE

Kunhan se nyt saa nuo omat kurssinsa päätökseen, niin eiköhän tuo järjestäne.

PAULA

Sinähän se tiedät, kun olette perhetuttavia. Sulla on taas muuten uusi pusero.

TELLE

Ai. Johan tää on ollu pitkään.

PAULA

Eikä ole. Kaunis väriltään. Hyvähän se on vielä tuossa iässä koreilla. Ties vaikka tekis vielä vaiku-

tuksen.

TELLE

Mitä sinä ajat takaa. En minä olisi tämmöstä ite ostanu. Masa osti ja pidämpähän nyt, kun on vielä uusi ja siisti.

PAULA

Martilla on oikein hyvä maku, oikein hyvä. Meillä ei mies ostele puseroita. Eikä tarttekkään. Kelpaan hänelle, ja toivottavasti myös konttoripäällikölle, näissä vanhoissakin, Oliko muuten toi Listi Masan kyydissä, kun se kärehti auton ratissa silloin kun tulivat hirvipeijaisilta?

TELLE (naputtaa koneella, eikä heti käsitä, mistä on kysymys)

TUULA

Yksinhän se kuulemma oli ollu.

TELLE

Kuka?

PAULA

Olaapas sitä nyt viatonta. Eiks sua Telle pänni muuten niin helvetisti, kun ukkos käy yksin, tuolla missä käykin, juo viinaa, tanssittaa naisia ja ... kärehtää ratsioissakin, niinkuin nyt on käynyt.

TELLE (nousee)

Pännii, pännii niin helvetisti ennen kaikkea se, että teitä kiinnostaa se, mitä meillä tapahtuu.

RIITTA

Älä nyt hikeenny Telle, tunnethan sinä Paulan.

PAULA

Ei kun täällä Enonkoskella hikeennytään siitä, jos asioista puhutaan suoraan. Sun miehes törttöilystä puhuu koko kylä, mutta onkos kukaan muu kun minä, kysyny suoraan sulta, miltä sinusta tuntuu?

TELLE

En tiä koko asiasta yhtään mitään.

TUULA

Avioliitossa luottamuspuola vai?

TELLE

Kriisi, syvä kuin meri.

PAULA

Siitä teijän erostakin on puhuttu jo pitemmän aikaa. Eiks sen Ollin häiriintyneen käytöksen takanakin oo just se.

TELLE

Vai ootte te jo niin pitkällä ... Paulakin, savolaisia juoruks sanoo ja ite pahin juoru.

PAULA

Kai sitä ihmisillä on nyt oikeus puhua.

RIITTA

Ja puhuvat ne siellä Paulan hyväksi kiittämässä Hämeessäkin. Kun kaks vuotta olin Tampereen pankissa, niin huomasin, että yhtä lailla ihmisten asiat kiinnostaa niitä siellä, kun meillä täälläkin.

PAULA

Kyllä ne puhuu tamperelaisetkin. Mutta ei ne sanojansa syö, niinku nämä savolaiset.

TUULA

Eiks vaiheta puheenaihetta. (Kävelee Paulan luo) Mitäs tykkäät muuten mun uudesta mekostani.

PAULA

Ai, sullakin on uus kostyymi.

TUULA

Tää on ostettu kuule ihan uutena. Ite tykkään tästä kovasti.

PAULA

Maksokin vielä jotain.

TUULA

Viissataakuuskymppiä. Tää on villaa.

PAULA (tympeästi)

Oishan tuolla rahalla saanu uusiakin.

RIITTA

Paulaa, ooksä muuten huomannu, kun mun farkkujeni persauksissa on uusi paikka. Mitäs tykkäät, eiks ole kaunis.

TUULA (loukkaantuen)

En minä noin sanonu. Enkä minä sinuna muuten kulkis täällä farkuissa. Ihme ettei konttoripäällikkö ole huomautellut noista.

TELLE

Siistihän nuo on. (Tellen puhelin soi.)

TELLE (luuri korvassa) Tellervo Enonen ... Haloo, kyllä on. Aah, päivää. Ei, ei kai. Ihan totta? Voi hyvänen aika sentään, joka aamu hän on lähtenyt niinkuin tavallisesti ... Väsynyt hän on kyllä ollut, en yhtään tiedä, en ole edes osannut epäillä mitään, eikä mieskään. No pitää yrittää selvittää kotona ... No ei mitään ... Kiitos vaan että ilmoititte. Ei, ei, eihän tämä teidän vika. Kiitos, kuulemiin (Luuri putoaa kädestä).

PAULA

Mitä on sattunu?

TELLE

Ei, ei mitään.

TUULA

Herranen aika, kuultiinhan me. Kerro nyt.

TELLE

Minä en jaksa enää.

PAULI

Masako se oli?

TELLE

Ei. Se oli rehtori. Olli on ollut neljättä päivää koulusta pois, enkä minä tiedä siitäkään mitään.

RIITTA

Elä ota tota noin vakavasti. Nuoret vaan hakevat rajojaan.

TELLE

Minä suhtautuisin tähän täsmälleen yhtä asiallisesti ja kuin sinä, jos kysymys olisi sinun pojastasi.

RIITTA

Ooh, suo anteeksi. Sitä on vaan niin vaikea käsittää, miltä toisesta tuntuu.

TELLE

Kai tämä on minun kohtaloni. Minä olen opettanut, kasvattanut ja rakastanut niinkuin olen osannut. Niinkuin minua itseäni on opetettu ja kasvatettu. Miks minun pitää epäonnistua?

PAULA

Naisen kohtalo. Keski-ikä on muuten naiselle muuten helkutin paha ikä. Itellä alkaa vaihdevuodet, lapset vielä murkkuja, mies menee viidenkymmenen villityksen ajamana tukka pujossa - ja sanonko mikä vielä - päin nuorempia naisia. Töissä et etene, et pääse kursseille, et seminaareihin. Ei muuta, kun sure kotona. Syö ja siivoa, Ole siinä sitten kristillinen. (Ovi käy ja konttoripäällikkö tulee kahden vieraan herran kanssa.)

LISTI

No niin tytöt, tässä on Helsingin pääkonttorimme osastopäällikkö Pekka Muinonen (kättelee). Ja tässä on markkinointipäällikkö Kimmo Wallén (kättelee). Meillä on täällä tämmönen maisemakonttori ja täällä on aivan erinomainen henki. Eikö olekin tytöt?

NAISET kuorossa

Ooon.

LISTI

Me olemme täällä kaikki kuin yhtä perhettä. Jokainen hoitaa oman tulosvastuullisen sektorinsa, mutta

kaikista asioista neuvotellaan yhdessä. Vai mitä Paula?

PAULA

Nii, mun tulosvastuuseeni on tänään kuulunut konttoripäällikön muistioiden puhtaaksi kirjoittaminen.

LISTI (luo tuikean katseen Paulaan.)

HELSINGIN HERRAT (hieman naurahtelevat.)

MUINONEN

Pienten toimipaikkojen etu on siinä, että henkeä pystytään ylläpitämään. Viihtyvyyys työpaikalla on tärkeä asia.

WALLÉN

Mukava kuulla, oikein mukava. Silloinhan niitä tuloksiakin syntyy, kun aika ei mene muiden ongelmien ratkomiseen.

(Miehet poistuvat, Listi viimeisenä. Samassa ovi käy ja Listi tulee takaisin.)

LISTI

Tytöt sori. Yks asia. Pidetäänkö ensi viikonloppuna, vaikka lauantaina se ilta Savonlinnassa?

TYTÖT kuorossa

Joo...

LISTI

Käydään teatterilla katsomassa ensin Amadeus ja mennään vaikka Kasinolle.

TYTÖT (innoissaan)

Joo....

LISTI

Paula, tilaatko liput ja paikat ravintolasta. Otetaan taksi täältä.

PAULA

No, jos tää kuuluu mun tulosvastuuseen, niin tilataan pois.

LISTI

Hyvä (poistuu).

RIITTA

Tosi savolainen. Täyttää sen minkä lupaa.

(Pieni musiikkikappale väliin)

PIDETÄÄN JÄLLEEN KERTAUKSENOMAINEN KESKUSTELU

Toinen kohta: Syytöksiä

LAUSUJA (Näyttämön edessä)

Rakkaus, se sanoo. Niin kuin ruoste, joka hiljaa raiskaa, arjen poltetta, hidasta palamista, joka peitetään.

Rakkaus, se sanoo. Niinkuin raamit, joihin elämä, mahtuakseen, on ruhjottava pirstaleiksi.

Rakkaus, se sanoo. Niinkuin palava pensas se ritisisi, jumalaisena ilmoituksena, uskontona, kymmenine käskyineen.

Rakkaus, se sanoo. Niinkuin riite, joka rasahtaa askeltesi alla, kun lokakuun aamu väläyttää pienet veitsensä.

Rasahtaisi niinkuin keväinen jää:

Rakas ja lämmin tuuli pullistaisi rintasi purjeeksi lipua pystyssä päin maailman ääriin ja takaisin. (Seppo Helminen; Mikä mies)

Enosella jälleen. Krisse lueskelee sängyssä roolivihkooan. Telle tiskaa, Olli riisuu hyväntuulisena lenkkivaatteitaan. Muuttumisen halu näkyy hänessä selvästi. Olli hankkiutuu ulos lähtöön. Enonen yrittää olla toverillinen, hypistelee jo lompakkoankin.

ENONEN

No, mihis sitä ollaan menossa?

OLLI (töykeästi)

Hippoihin.

ENONEN

No niitä on sitten yhtenään. Muistahan tulla sitten ajoissa kotiin.

OLLI

Katotaan nyt miten tässä ehtii.

ENONEN

Ei mitään kahtomisia, kotona on oltava kello kymmenen, jos aijot tähän taloon tulla vielä.

OLLI

Hyvä on. Ei tulla sitten, jos se on siitä kiinni (menee paiskaten oven perässään kiinni).

ENONEN

Kun ei mittää uskalla niille ennää sanova, silmille hypitään heti. Ei se ennen tommonen ollu.

KRISSE

Ai, miks se nyt sit muka on? Siks kun sä määrääät ja holhoot sitä isoa miestä. Sun mielestä Putkisen pojat eivät ole sille sopivaa seuraa.

ENONEN

Olenko minä sanonu niin?

KRISSE

Kyllä tuon huomaa kaikesta. Tiesit nytkin, et ne hipat on Putkisessa.

ENONEN

Minäkö tiesin sen? Eihän se ole puhunu minulle moneen viikkoon juur sanaakaan.

KRISSE

Kuule isä, ei mitenkään pahalla, mut sinä olet puhunu sille sitäki enemmän (lähtee ovea paukuttaen kamariin).

ENONEN

(Kääntyy vaimoon päin) Siis minä olen puhunut sille liikaa.

KRISSE (huutaen toisesta huoneesta)

Olet.

ENONEN

Siis minä tiesin, että hipat ovat Putkisessa?

TELLE (huutaen)

Siis poika tietää sen, että sinä petät ja salaat. Kaikki, koko kylä tietää sen.

ENONEN

Siis minä. Minä petän ja salaan? Mitä olen pettänyt ja salannut, vastaa heti!

TELLE

Missä on sinun ajokorttisi?

ENONEN

Hittoako se sulle kuuluu?

TELLE

Ei, ei kuulu sinun suustasi, mutta kyläläisten suusta kuuluu. Minä en kestä enää. Poika pinnaa koulusta sinun takiasi, häpeää isäänsä. Parempi on että erotaan, ei tästä tämmösestä elämästä kuitenkaan enää mitään tule.

ENONEN

Pinnaa koulusta? En minä ole kuullutkaan. Miksi se on minulta salattu. Miksi se on ruvennu pinnaamaan. Minä tienaan rahaa ja yritän kouluttaa siitä herraa, ja tämä on palkka.

TELLE

Elä syytä poikaa siitä mitä ite olet. Tälläsessä elämässä häiriintyvät lapsetkin.

ENONEN

Sinä se tässä kaikkein häiriintynein olet.

TELLE

Oletko sinä roisto vai hullu?

KRISSE (tulee kamarista kirja kädessään ja lukee ääneen)

Ihmisen silmällä on kumma ominaisuus. Sen mikä on hyvin kaukana, me näemme selvästi ja pieninä, mutta ehkä kuitenkin näemme. Se, mikä on lähempänä, näkyy selvästi. Sitä, mikä on hyvin lähellä, me emme näe lainkaan. Hyvin läheinen on pimeää. Me hapuilemme. kompuroimme eteenpäin. Me saamme kylmänkyhmyjä polttavan kuumasta, jäätävän kylmä polttaa meitä. Me juutumme kuin lintu rysään. epätodellisesti ja armottomasti ...

ENONEN

Sinä menet sekaisin noitten näytelmärooliesi kanssa.

KRISSE (jatkaa lukemistaan)

Liian läheinen on viiltävä kuin partaterä tai niin pehmeä, että me häviämme siihen kuin partahaiven pumpulitukkoon.

TELLE

Hyvä, hienoa Krisse. Opettele vaan vuorosanasi ulkoa, Niitä tarvitaan vielä. Usko pois, ei tämä tähän jää.

ENONEN (vetäytyy television ääreen)

TELLE (istuutuu ruokapöytään ja alkaa suruunsa syödä, on itkuinen ja välinpitämätön.)

KRISSE (pujahtaa roolikirja kädessä äitinsä luo.)

Äiti, Olli pelkää. Minä pelkään, me kaikki pelkäämme. Aina kun te riitelette, te uhkaatte erolla.

TELLE

Se tässä kai ainut järkevä konsti olisikin. Ei tule enää mitään.

KRISSE

Mihis me sitten jouvutaan?

TELLE

En tiedä.

KRISSE

Sinä syöt liikaa.

TELLE

Anna minun syödä.

KRISSE

Isä nykyään kattelee liian pitkään hirvikivääreitä takkahuoneen seinällä. Äiti, mitäs se rneinaa, mitä?

TELLE

Kysy häneltä.

KRISSE

Hän ei saa tehdä mitään pahaa. Te ette saa erota, kuulitko.

TELLE

Töissäkin on niin raskasta. Naiset valittavat ja puhuvat vaatteista. Niillä ku ei ole muita ongelmia.

KRISSE

Sinä et saa syyvä enää. Lopeta tuo mässäyttäminen.

TELLE

Lopeta ja lopeta. Kai minä tämän joskus lopetan.

PIDETÄÄN JÄLLEEN KESKUSTELU

Kolmas kohtaus: Muutos

Enosella: Mies ei lue lehteä eikä vaimo tiskaa. Vaimo protestoi - astioiden kolinasta tehty päätelmä. Vain sivuasiana menee auki olevasta televisiosta päivän uutisia päähän ja syntyy puhtaita astioita.

ENONEN (Mököttää aluksi, alkaa sitten yhtäkkiä puhua) Anteeks.

TELLE

Mitä?

ENONEN

Anteeks, että olen ollut tällänen. Siellä ryhmässä ne opetti pyytämään anteeksi. Kyllä se on sitte tehnyt tiukkaa. Miten se on ollut vaikeeta... tämän ikäisen miehen pyytää anteeksi. Ei ole kasvatettu siihen.

TELLE

Ja mitä ennakkoluuloja sulla oli koko perhekoulua kohtaan.

ENONEN

Mutta annatko sinä mulle anteeksi?

TELLE

Se ei yksin riitä, olisi sitä muututtavakin.

ENONEN

No minähän yritän sitä just. Ettei siihen avioeroonkaan tarvitsis mennä. Olen kuule valvonut ja tuskaillut näitten asioitten kanssa, syytelly muita ja etsiny virheitä muista. Itse on muututtava ensin.

TELLE

Rehtori soitti taas Ollista. Koulu ei maita. Pinnausta pinnauksen päälle.

ENONEN

Voi - (syvä huokaus).

TELLE

Elä rupea taas syyttelemään muita. Poika on niin herkkä, se protestoi tätä mejän tilaa. Ja sitä, että sinä painostat sitä koulun käyntiin.

ENONEN (nöyränä)

Tää alko kaikki siitä syksyisestä ratsiasta.

TELLE

Höpsis, korkeintaan se oli enää oljenkorsi, joka mursi selkärangan.

ENONEN

Pojan takia mejän on vielä yritettävä -- ja kyllä ittemmeki. Pitää koittaa elää sovussa Telle. Enhän minä ole sen jälkeen ryypänny yhtään, kun meni se kortti. Ja ensi kuussa saan sen takaisin,.. Onhan muillekin niin käynyt.

TELLE

Pojalta olet vaatinut liikaa. Omat tyytymättömät toiveesi olet kasannut lapsiisi. Olli siitä on eniten joutunut kärsimään.

ENONEN

Hyvä on. En painosta enää. Saa mennä työelämään, vaikka kaivosalan ammattikouluun, kun sitä niin kiinnostaa. Putkisen poikien isä on siellä kaivoksella hommissa. Siitähän se Ollikin innostu.

TELLE

Ruppeisit liikkumaan pojan harrastuksissa niinkuin isät tekkee. Meillä ei ole ollut ikinä aikaa lapsille. Sinulla varsinkaan. Kaikki metsästysseurat ja kalastusseurat ja leijonat ovat olleet tärkeämpiä kuin lapset ja koti.

ENONEN

Jos sinä olisit pysynyt kotona ja huolehtinut töistä täällä, niin kaikki olisi toisin. Minäkin olisin toisenlainen, semmonen ku pitäs ollakin. Mutta sulle on ne työpaikan listit, tuulat, paulat ja riitat olleet niin tärkeitä, ettei mitkään muut. Palkan takia et ole töissä käynyt. Sen minkä olet sieltä saanut, on mennyt sinun vaatteisiisi. Minä se olen tätä torvisoittokuntaa pystyssä pitänyt.

TELLE

Iteppähän halusit, että minun pitää käyvä hienona ja nättinä niinkuin muittenkin mehtäpomojen rouvat. Enkö minä ole ollut sitten se, mikä minun sinun mielestäsi olisi pitänyt olla?

ENONEN

Et. Elintason perästä on juostu molemmat, muututtu niinkuin tämä koko Enonkoski on muuttunu. Tämä on kohta kuin kaupunki, eikä enää mikään perinteitä arvostava kylä.

TELLE

Sinä ja perinteet. Perinteille näytit lapasta ennenku kaivoksesta ja kalanviljelylaitoksesta oli puhettakaan.

ENONEN

Telle kuule, eiköhän opeteltas elämään vähän toisella tavalla. Oltas enemmän kotona ja

toistemme kanssa. MINÄ ainakin olisin iloinen, jos olisimme enemmän yhdessä.

TELLE

Ja minä jos rupeisimme jakamaan vastuun myös kotitöistä. Jos sinä rupeisit kans tiskaamaan.

ENONEN

Sopii. Käyn ostamassa tiskikoneen heti maanantaina.

TELLE

Parasta se on ostaa jo lauantaina, sillä minä aion lähteä firman kustantamalle teatteriretkelle Savonlinnaan. Ei minusta ole sunnuntaina astioiden pesijäksi.

ENONEN

Ostetaan sitten lauantaina.

TELLE

Lähtisit sinäkin pojan mukana lauantaina suunnistuskilpailuihin. Kun se on sitä aina pyytänyt. Niin yksin on raukka saanut kulkea, ei ole ollut isä huoltoporukassa.

ENONEN

No ei se ole nyt suuremmin pyyvellytkään (plaraa kalenteriaan). Lauantaina ei käy. Meillä on silloin yks leijonien tempaus ... Ei siitäkään voi oikein pois olla.

TELLE

Eipä tietysti. Näitä tempauksia on riittänyt koko avioliiton ajan. Etkö vielä niistäkään raaski luopua poikasi hyväksi.

ENONEN

Enkö minä ole sitten luopunut. Perhekoulussakin ihan pojan takia rupesin käymään.

TELLE

Hyvää se on tehnyt itelleskin.

ENONEN

No mitä sinä minuna tekisit?

TELLE

Lähtisin lauantaina pojan mukaan. Ottasin mehua termoskannuun ja juottasin rasteilla poikaa niinkun isät tekee.

ENONEN

No jos mua tosiaan siellä tarvitaan, niin ilman muuta minä lähden.

TELLE (Jättää astioiden kolistelemisen, menee ja haluaa yllättäen miestänsä, antaa suukon poskelle.

ENONEN

Häkeltyy epätavallisesta menettelystä. Hmh, no elä nyt tuppaa, elä. Olis mulle ny riitäny pelkkä kahvikin ...

TELLE

Kuule olen muuten ottanut selvää. Kyllä siun pojastas voi amiksen kautta tulla ihan yhtäläinen herra kuin lukion kauttakin.

KRISSE (tulee roolivihon kanssa huoneeseen ja lukee innoissaan)

Niin, rakkaus on ihan mitä tahansa

kani ukkovaarin vanhassa hatussa,

se on viisas kuin runoileva aasi

se on painotta leijaileva paasi.

Se voi olla hapan ja imelä

ja broilerikana ahtaassa häkissä.

Lumenpunainen, verenvalkea, rotanraato murheitten virrassa.

Niin verenvalkea, lumenpunainen

ja kuin uponnut saari, epätodellinen,

ENONEN (hyvillään)

Se on tytöllä kohta Jokeri päässä.

TELLE

Mitähän jos mekin mentäs sinne näytelmäpiiriin ... ?

ENONEN

Mitähän ... Hemmetti, tottakai me mennään ... Hieno juttu.

JOTAIN MUSIIKKIA LOPUKSI ja kysellään tuntemuksia näytelmästä.